

protestantse kerkgenootschappen gevormd was¹ (een negende, de door ds. G. H. Kersten geleide Gereformeerde Gemeenten, was er in '41 slechts korte tijd in vertegenwoordigd geweest), was eind '41 ook de Rooms-Katholieke kerk toegetreden. Nu was er in mei en juni '42 in dit Interkerkelijk Overleg overeenstemming over bereikt dat met het oog op de nieuwe, hoogst ernstige discriminerende maatregelen die de bezetter getroffen had (de invoering van de Jodenster, de voortgezette beroving der Joden, de beperking van hun bewegingsvrijheid) een nieuw adres tot de *Reichskommissar* gericht moest worden. Er werd hier al een concept voor opgesteld, o.m. door de vertegenwoordiger van het Episcopaat, mgr. F. A. H. van de Loo, en door een van de twee vertegenwoordigers van de Nederlandse Hervormde Kerk, prof. dr. H. Kraemer, toen het door Schmidts toespraak en de nadere berichten uit Amsterdam duidelijk werd dat iets nog veel ernstigers te geschieden stond: de deportatie van alle Joden. Op 10 juli kwam het Interkerkelijk Overleg in Den Haag bijeen; van de Loo en Kraemer stelden er voor, het nieuwe adres even te laten rusten maar onmiddellijk een protesttelegram te richten tot *Reichskommissar* Seyss-Inquart, tot de *Generalkommissare* Schmidt en Rauter en tot generaal Christiansen. Er werd een tekst opgesteld waarmee ook de Gereformeerde Gemeenten zich konden verenigen, en het gevolg was dat reeds één dag later, 11 juli, namens tien Nederlandse kerkgenootschappen (het hoogste aantal dat ooit een tot de bezetter gericht stuk ondertekend heeft) een telegram gezonden werd aan de genoemde Duitse autoriteiten, waarvan de tekst luidde:

'De . . . Nederlandse Kerken, reeds diep geschokt door de maatregelen tegen de Joden in Nederland, waardoor zij uitgesloten worden van het deelnemen aan het normale volksleven, hebben met ontzetting kennis genomen van de nieuwe maatregelen, waardoor mannen, vrouwen, kinderen en gehele gezinnen zullen worden weggevoerd naar het Duitse rijksg gebied en onderhorigheden. Het leed dat hiermede over duizenden gebracht wordt, de wetenschap dat deze maatregelen tegen het diepste zedelijk besef van het Nederlandse volk strijden, bovenal het indruisen van deze maatregelen tegen hetgeen ons van Godswege als eis van gerechtigheid en barmhartigheid gesteld wordt, nopen de Kerken tot u de dringende bede te richten, aan deze maatregelen geen uitvoering te geven. Voor de Christenen onder de Joden wordt ons deze dringende bede tot u bovendien nog ingegeven door de overweging, dat hun door deze maatregelen het deelnemen aan het kerkelijk leven wordt afgesneden.'²

¹ De Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken, de Christelijke Gereformeerde Kerk, de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, de Remonstrantse Broederschap, de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband, de Evangelisch-Lutherse Kerk, het Hersteld Evangelisch-Luthers Kerkgenootschap. ² Tekst in Touw: *Het verzet der Hervormde Kerk*, dl. II, p. 101.